

SOVON Vogelonderzoek Nederland

Rijksstraatweg 178
6573 DG Beek-Ubbergen
T (024) 684 81 11
F (024) 684 81 22

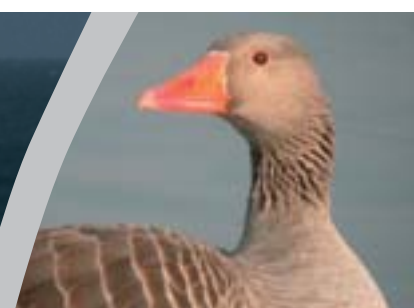
E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

Provincie Noord-Brabant

Gezien de huidige belangstelling en problematiek rond overzomerende ganzen is het belangrijk een goed beeld te hebben van de actuele verspreiding van broedende en gedurende het zomerhalfjaar pleisterende ganzen in Nederland. In dat kader heeft SOVON in 2006 een gebiedsdekkende telling van overzomerende ganzen verzorgd in het Deltagebied in opdracht van de provincies Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant. Tijdens die telling bleek dat er in het Deltagebied in juli 2006 bijna 44.000 ganzen aanwezig waren. Ten opzichte van voorgaande jaren bleek toen de Grauwe Gans te zijn afgenomen in de regio's Haringvliet, Volkerak en Zeeuws-Vlaanderen, terwijl Canadese Gans en Brandgans enorm waren toegenomen. Om de vinger aan de pols te houden van de ganzenpopulaties in het Deltagebied en de discussie te voeden met de juiste gegevens is in 2007, in navolging van 2006, opnieuw een telling uitgevoerd van overzomerende ganzen in het gehele Deltagebied. Deze telling is uitgevoerd in opdracht van de provincies Zeeland en Noord-Brabant. In Zuid-Holland werd alleen opdracht gegeven voor het uitvoeren van een uitgebreide telling van oude en jonge ganzen in een aantal steekproefgebieden teneinde gegevens over jongenproductie te verzamelen. Deze tellingen zijn aangevuld met gegevens van de integrale zomerganzentelling in de provincie Zuid-Holland die werd uitgevoerd op 14 juli 2007 om toch weer een compleet overzicht van de zomerganzen in het gehele Deltagebied te verkrijgen.

Zomerganzen in het Deltagebied in 2007

Vincent de Boer & Henk van der Jeugd

SOVON-monitoringrapport 2007/02
Dit rapport is samengesteld in opdracht van de provincies Zeeland & Noord-Brabant

Zomerganzen in het Deltagebied in 2007

Vincent de Boer & Henk van der Jeugd

COLOFON

© SOVON Vogelonderzoek Nederland 2007

Dit rapport is samengesteld in opdracht van de provincies Zeeland en Noord-Brabant.

Tekst: Vincent de Boer en Henk van der Jeugd

Foto's omslag: Grauwe Ganzen (Berend Voslamber) en kust (Harvey van Diek)

Wijze van citeren: de Boer, V, & van der Jeugd H.P. 2007. Zomerganzen in het Deltagebied in 2007. SOVON-monitoringrapport 2007/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of de opdrachtgever.

ISSN: 1382-6247

SOVON Vogelonderzoek Nederland
Rijksstraatweg 178
6573 DG Beek-Ubbergen
Tel: 024 6848111
Fax: 024 6848188
E-mail: info@Sovon.nl
Homepage: www.Sovon.nl

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Samenvatting.....	3
1. Inleiding	5
2. Werkwijze	6
2.1. Beschrijving van de tellingen.....	6
2.2. Telgebied en volledigheid	7
2.3. Weersomstandigheden	9
2.4. Gegevensbewerking	9
3. Resultaten.....	10
3.1. Algemene resultaten.....	10
3.2. Bespreking per soort	11
3.2.1. Grauwe Gans.....	11
3.2.2. Canadese Gans	11
3.2.3. Brandgans	12
3.2.4. Nijlgans	12
3.2.5. Soepgans	12
3.2.6. Overige ganzensoorten.....	13
3.3. Vergelijking met telling 2006	14
3.4. Juveniel percentages	16
4. Conclusies en discussie.....	17
5. Soortkaarten	18
Literatuur.....	30
Bijlagen.....	31

Samenvatting

In juli 2007 is in opdracht van de provincies Zeeland en Noord-Brabant door SOVON wederom een gebiedsdekkende telling van zomerganzen in het Deltagebied uitgevoerd. In het Zuid-Hollandse deel van de Delta zijn in opdracht van de provincie Zuid-Holland in een groot aantal steekproefgebieden oude en jonge ganzen geteld. Deze tellingen zijn aangevuld met tellingen van terreinbeheerders om ook voor het Zuid-Hollandse deel een min of meer gebiedsdekkend beeld te verkrijgen. De tellingen zijn uitgevoerd door SOVON-medewerkers en een groot aantal vrijwilligers met specifieke kennis over de lokale situatie. De telomstandigheden waren zeer gunstig en de telling was zeer volledig in Zeeland en Noord-Brabant.

In totaal werden 52.189 ganzen geteld. De Grauwe Gans was met 29.986 individuen de talrijkste soort in het Deltagebied. Ook talrijk waren Brandganzen met in totaal 15.542 individuen. Opvallend was verder het grote aantal Canadese Ganzen (4.320). Voorts werden 1.296 Nijlganzen geteld en (zeer) kleine aantallen van zeven andere soorten.

Bijna tweederde van alle ganzen werd geteld in de regio Haringvliet / Volkerak. De Grauwe Gans was hier de algemeenste soort, op de voet gevolgd door de Brandgans. Zeeuws-Vlaanderen was goed voor bijna 20% van het totaal, en dit betrof vrijwel uitsluitend Grauwe Ganzen. Een vergelijking met de telling van 2006 in hetzelfde gebied laat zien dat met name de Canadese Gans is toegenomen met 38%, van ruim 3.000 tot ruim 4.200. Ook de Grauwe Gans nam toe met 14%. Dit is opmerkelijk omdat in 2006 in een aantal steekproefgebieden juist een afname ten opzichte van eerdere jaren werd geconstateerd. De toename vond vooral plaats in Zeeuws-Vlaanderen, waar eerder sterke afname werd geconstateerd. De Brandgans bleek licht toegenomen met bijna 7%. In het Haringvliet en Volkerak was de stand stabiel, de toename heeft elders in de Delta plaatsgevonden. Soepganzen bleken ruim te zijn verdubbeld (van 424 naar 906), maar dit wordt vermoedelijk veroorzaakt doordat in 2006 meer Soepganzen als Grauwe Gans werden gemeld. De determinatie van soepganzen en hybriden tussen Soep- en Grauwe Ganzen is problematisch.

De verspreiding van overzomerende ganzen die uit dit onderzoek naar voren is niet geheel representatief voor de verspreiding in bijvoorbeeld april of mei omdat ganzen tijdens en na de rui vaak andere gebieden kiezen dan tijdens het broedseizoen. Van Grauwe en Canadese Ganzen is vastgesteld dat een deel van de in juli getelde vogels broedvogels uit aangrenzend (Belgisch) Vlaanderen betrof. Gedurende het zomerhalfjaar foerageren ganzen met name op landbouwgronden in de (vroeg) ochtend en in de avond en zelfs 's nachts. In dit onderzoek werden de vogels overdag geteld, wanneer ze met name rusten in natuurgebieden.

In 2007 werden op uitgebreide schaal tellingen van juveniele ganzen uitgevoerd. Bij de Grauwe Gans en de Soepgans werden respectievelijk 15,3% en 15,5% juvenielen vastgesteld. Bij de Canadese Gans ging het om 10,8% en bij de Brandgans om 15,4%. Rekening houdend met de jaarlijkse overleving zou dit bij alle vier soorten min of meer tot een stabilisatie van de populatie moeten leiden, waarbij Grauwe Gans en Soepgans zelfs zeer licht zullen afnemen terwijl de Brandgans nog licht zal stijgen. Voor de Brandgans, waarbij nagenoeg alle juvenielen zowel in 2006 als in 2007 geteld konden worden, is de daadwerkelijk vastgestelde groei gelijk aan de in 2006 voorspelde groei, en is de voorspelling voor ná 2007 betrouwbaar. Bij Grauwe Gans en Soepgans zijn deze voorspellingen meer onzeker, terwijl voor de Canadese Gans de vastgestelde juvenielpercentages waarschijnlijk niet representatief zijn voor de gehele populatie; en de voorspelling erg onzeker is.

Dankwoord

René Steijn en Hans Hollander van respectievelijk de provincies Zeeland en Noord-Brabant worden hartelijk bedankt voor hun medewerking tijdens de voorbereiding van het project en voor het leveren van opbouwend commentaar op een eerdere versie van dit rapport. Gerard de Jong en Joop Kooijman van de provincie Zuid-Holland maakten de uitgebreide juvenieltellingen in deze provincie mogelijk en stelden aanvullende gegevens verzameld door terreinbeheerders en WBE's beschikbaar. Rob Remmerts van VWG De Steltkluut coördineerde wederom de telling in Zeeuws-Vlaanderen.

Pim Wolf en Wannes Castelijns verstrekten informatie over telgebieden in Zeeland die mogelijk ganzen zouden herbergen. Adrie van der Heiden verstreekte informatie over de ganzen op het spaarbekken van de Berenplaat.

Cees de Kraker gaf gedetailleerde informatie over de aantallen ganzen in juli in het Grevelingenmeer. Een groot woord van dank zijn we verschuldigd aan alle tellers die hebben meegewerkt aan de telling. Zonder hun hulp zou de uitvoering van dit project onmogelijk zijn geweest.

Vincent de Boer, Henk van der Jeugd

1. Inleiding

Gezien de huidige belangstelling en problematiek rond overzomerende ganzen is het belangrijk een goed beeld te hebben van de actuele verspreiding van broedende en gedurende het zomerhalfjaar pleisterende ganzen in Nederland. In dat kader heeft SOVON in 2006 een gebiedsdekkende telling van overzomerende ganzen verzorgd in het Deltagebied in opdracht van de provincies Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant (van der Jeugd & de Boer 2006). Tijdens die telling bleek dat er in het Deltagebied in juli 2006 bijna 44.000 ganzen aanwezig waren. Ten opzichte van voorgaande jaren bleek toen de Grauwe Gans te zijn afgenomen in de regio's Haringvliet, Volkerak en Zeeuws-Vlaanderen, terwijl Canadese Gans en Brandgans enorm waren toegenomen. Om de vinger aan de pols te houden van de ganzenpopulaties in het Deltagebied en de discussie te voeden met de juiste gegevens is in 2007, in navolging van 2006, opnieuw een telling uitgevoerd van overzomerende ganzen in het gehele Deltagebied. Deze telling is uitgevoerd in opdracht van de provincies Zeeland en Noord-Brabant. In Zuid-Holland werd alleen opdracht gegeven voor het uitvoeren van een uitgebreide telling van oude en jonge ganzen in een aantal steekproefgebieden teneinde gegevens over jongenproductie te verzamelen. Deze tellingen zijn aangevuld met gegevens van de integrale zomerganzentelling in de provincie Zuid-Holland die werd uitgevoerd op 14 juli 2007 (Tolkamp & Guldemond 2007) om toch weer een compleet overzicht van de zomerganzen in het gehele Deltagebied te verkrijgen.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de resultaten van deze telling, en wordt een vergelijking gemaakt met de telling van 2006. Naast het rapport is aan de opdrachtgevers een GIS-bestand geleverd waarin alle getelde ganzen met de exacte lokatie zijn opgenomen.

2. Werkwijze

2.1. Beschrijving van de tellingen

Alle bekende pleisterplaatsen van ruiende en verblijvende ganzen zijn in de periode 8-16 juli éénmalig bezocht door in totaal 14 tellers. Er is voor gekozen de tellingen waar mogelijk te laten verrichten door mensen met lokale kennis en ervaring met het tellen van ganzen in hun omgeving. Een groot deel van Zeeland (Schouwen-Duiveland, Noord- en Zuid Beveland, Walcheren, Tholen), het Haringvliet, het Volkerak, en Goeree-Overflakkee werden door de auteurs geteld. De bezochte locaties komen grotendeels overeen met de in 2006 getelde gebieden. Enkele gebieden werden niet bezocht, omdat deze in 2006 niet geschikt bleken voor overzomerende ganzen. Enkele nieuwe locaties (recente natuurontwikkeling) werden ook bij de telling betrokken. Daarnaast kwam het sporadisch voor dat tijdens het reizen van de ene naar de ander plek ganzen werden gezien. Meestal ging het daarbij om kleine groepen. Grotere afstanden werden afgelegd per auto, en soms was het mogelijk vanuit de auto de ganzen te tellen. Meestal echter werden gebieden te voet of per fiets doorkruist zodat geen hoeken of delen van het gebied verborgen bleven. Hooggelegen uitzichtsposten en vogelkijkhutten bleken vaak goede plekken om de ganzen te tellen. Dikwijls ook werden gebieden vanaf dijken geteld. Daarbij werd regelmatig gebruik gemaakt van een fiets om lange stukken dijk te overbruggen.

Het Zuid-Hollandse deel, een deel van Noord-Brabant en de Zeeuwse eilanden werden alle geteld op 8, 9, 10 en 11 juli. Zeeuws Vlaanderen werd geteld op 13, 14, 15 en 16 juli. Het buitendijks gelegen Saeftinghe werd geteld tijdens de laagwatertelling van 28 juli door de telgroep Saeftinghe. Het overgrote deel van de tellingen (behalve Saeftinghe) werd daarmee uitgevoerd binnen een periode van acht dagen. In Zuid-Holland werden de tellingen aangevuld met gegevens van de integrale zomerganzentelling die werd gehouden op 14 juli. De aanvullende gegevens waren hoofdzakelijk afkomstig van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer, en van een telling die werd uitgevoerd door de Wildbeheereenheid (WBE) Putten.

Tabel 1. Overzicht van tellers, hun telgebieden en de data waarop de tellingen werden uitgevoerd.

Naam teller	Afk.	Telgebied	Teldata
Wim Wisse	WW	Oost Zeeuws-Vlaanderen	15 juli
Bram Vroegindewei	BV	Oost Zeeuws-Vlaanderen	14 juli
Cor Sol	CS	Oost Zeeuws-Vlaanderen	13 juli
Alex Wieland	AW	Oost Zeeuws-Vlaanderen	14 juli
Henk Castelijns	HC	Oost Zeeuws-Vlaanderen	28 juli
Alex de Smet	AS	Oost Zeeuws-Vlaanderen	14 juli
Rob Remmerts	RR	Oost Zeeuws-Vlaanderen	16 juli
Jan Janssens	JJ	West Zeeuws-Vlaanderen	14 juli
Petrus van Westeinde	PvW	West Zeeuws-Vlaanderen	15 juli
Jaap Poortvliet	JP	West Zeeuws-Vlaanderen	13 juli
Peter Matthijssen	PM	Markiezaat, Prinsesseplaat, Molenplaat	13 juli
Cees de Kraker	CdK	Hompelvoet	midden juli
Henk van der Jeugd	HvdJ	Goeree-Overflakkee, Volkerak, Haringvliet Z, Philipsland	9, 10, 11 juli
Vincent de Boer	VdB	Tholen, Schouwen-Duiveland, N- en Z Beveland, Walcheren	8, 9, 10 juli
Telgroep Saeftinghe	TS	Saeftinghe buitendijks	28 juli
WBE Putten	WBE	Polder Simonshaven	14 juli
terreinbeheerders	NM/SBB	Diverse gebieden Zuid-Holland	14 juli

De tellingen werden uitgevoerd tussen circa 7 uur 's ochtends en 9 uur 's avonds, wanneer de ganzen voornamelijk op dagrustplaatsen en in buitendijkse gebieden zaten. Er werd niet 's morgens vroeg geteld wanneer de ganzen meer verspreid foerageren en moeilijk op te sporen zijn.

Gebieden werden met behulp van verrekijker en telescoop (20 tot 60 keer vergroting) afgezocht op ganzen, en de groepen werden, afhankelijk van de groepsgrootte, per individu, tiental of honderdtal geteld. Vaak werd een groep twee keer geteld om de juistheid van de telling te bevestigen. Wanneer het aantal van de twee tellingen ver uiteen lag werd een derde keer geteld. Van alle aanwezige ganzensoorten werden de aantallen apart geteld en genoteerd.

Waar mogelijk is onderscheid gemaakt tussen volwassen individuen en dit voorjaar geboren jongen. Bij Brandganzen was dit voor vrijwel alle getelde exemplaren mogelijk omdat het verschil tussen jonge en oude vogels bij deze soort ook op grotere afstand goed zichtbaar is. De bruinige vleugeldekveren met diffuse rand, de lichtere kleur van de borst en vaak ook de wat slankere bouw zijn betrouwbare kenmerken waarmee Brandganzen eenvoudig op leeftijd kunnen worden gebracht. Bij Grauwe Ganzen was op grotere afstand dikwijls geen onderscheid mogelijk. Wanneer de vogels dichterbij waren is gelet op het ontbreken van de "groeven" in de hals en het egalere, licht gemarmerde verenkleed van de jonge vogels. Ook bij Canadese Ganzen kon alleen op geringe afstand onderscheid worden gemaakt tussen jonge en oude vogels. Daar vielen de minder zwarte kop en hals en de cremekleurige, niet witte, keelvlak op alsmede de diffuse overgang tussen de witte vlek en de zwart kop en hals. Doordat het overwegend bewolkt was en niet zeer warm waren de lichtomstandigheden voor het onderscheiden van juveniele ganzen zeer gunstig.

2.2. Telgebied en volledigheid

Het telgebied omvatte de gehele provincie Zeeland, het Zuid-Hollandse eiland Goeree-Overflakkee, een deel van Voorne en geheel Putten van Hellevoetsluis via het kanaal door Voorne, de N218 naar de Oude Maas. In tegenstelling tot 2006 werd in 2007 de gehele Hoeksche Waard geteld vanaf het Spui in het westen tot de Dordtsche Kil in het oosten. In 2006 werd niet oostelijk van de A29 geteld. In de praktijk betekent dit dat tijdens de telling in 2007 twee nieuwe, belangrijke ganzengebieden werden geteld: de APL polder en het Oudeland van Strijen. In de vergelijking met 2006 is met deze gebiedsuitbreiding rekening gehouden. In Noord-Brabant is het gehele kustgebied van het Volkerak tot en met het Schelde-Rijn kanaal geteld alsmede het Markiezaat inclusief Molenplaat en Prinsesseplaat. De Biesbosch is evenals in 2006, ook in deze telling *niet* meegenomen. Langs het Hollands Diep werden in 2007 ook de Westdijk en de buitendijkse gebieden langs de Oostdijk tussen Willemstrad en Tonnekreek geteld. De exacte begrenzing van het telgebied is in de soortkaarten aangegeven, waarbij de uitbreiding van het telgebied t.o.v. 2006 is aangegeven. Naast natuurgebieden, schorren, slikken en krekken is ook het landbouwgebied doorkruist op zoek naar ganzen. Omdat de tellingen overdag plaatsvonden werden slechts sporadisch kleine groepjes ganzen op landbouwgronden aangetroffen. De enige grote uitzondering hierop werd gevormd door de graslanden en graanpercelen aan weerskanten van de Oudelandse Dijk bij Oude Tonge. Gedurende het zomerhalfjaar foerageren ganzen met name op landbouwgronden in de (vroeg) ochtend en in de avond en zelfs 's nachts.

De tellingen in Zeeland en Noord-Brabant waren zeer volledig. Vrijwel het gehele gebied is doorkruist, alle bekende plekken en alle potentieel geschikte plekken zijn bezocht. Enkele gebieden waar in 2006 geen ganzen werden aangetroffen zijn in 2007 niet bezocht. Het is niet aannemelijk dat hier dit jaar wel ganzen zaten. Op basis van informatie van derden werd in Zeeland een klein aantal gebieden bezocht die in 2006 werden gemist. Dit leverde geen noemenswaardige aanvullingen op. In 2007 werd voor de eerste maal toestemming gekregen De

Maire bij Oosterland op Schouwen te tellen. Dit leverde ondermeer 212 Grauwe Ganzen op.

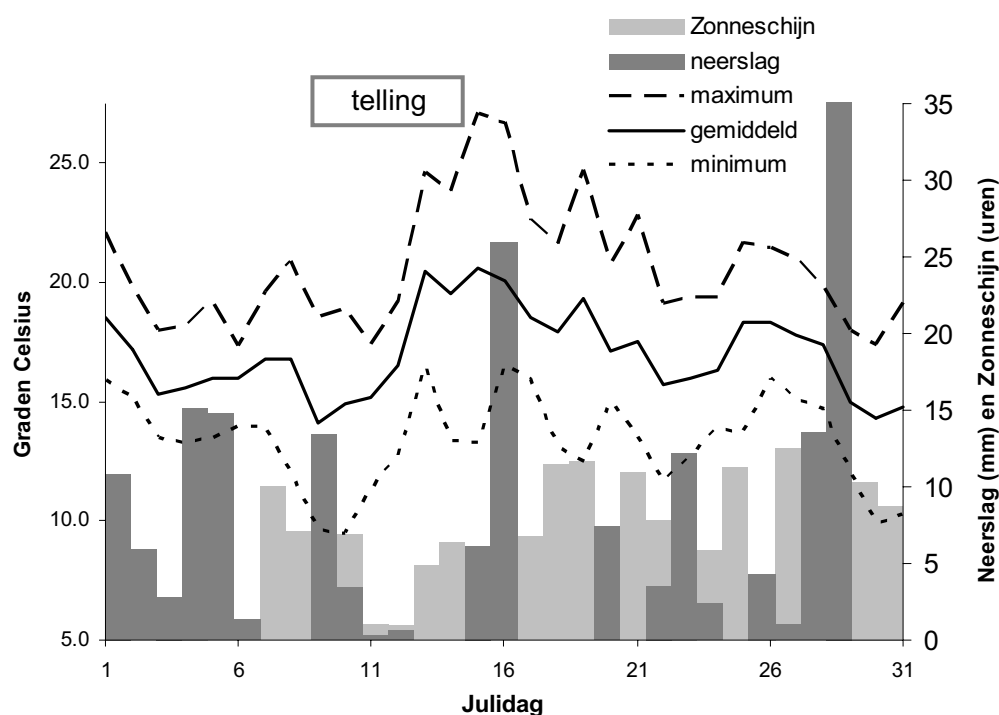
In het Zuid-Hollandse deel van de Delta werd in 2007 door SOVON geen opdracht ontvangen een gebiedsdekkende telling van zomerganzen uit te voeren. Op 14 juli 2007 werd echter een integrale zomerganzentelling in de *gehele* provincie Zuid-Holland georganiseerd door het CLM in opdracht van de provincie Zuid-Holland. Deze tellingen werden uitgevoerd door terreinbeheerders en WBE's. Voorafgaand aan deze telling heeft SOVON op 9, 10 en 11 juli in een groot aantal telgebieden in de Zuid-Hollandse Delta, eveneens in opdracht van de provincie Zuid-Holland, een juvenieltelling gehouden. Om toch een min of meer gebiedsdekkend beeld te krijgen van zomerganzen in het Zuid-Hollandse deel van de Delta zijn de juvenieltellingen zoveel mogelijk aangevuld met gegevens van de door het CLM georganiseerde telling. Deze aanvullingen kwamen met name van de terreinbeheerders Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer (Scheelhoek, Kiekgat, Goedkoopgorzen, Tiengemeten, de kwade Hoek, Oudeland van Strijen, polder Biert, Welvliet en Hallebos). Tellingen van de WBE's van Goeree-Overflakkee, Putten en de Hoeksche Waard zijn niet gebruikt ter aanvulling aangezien deze tellingen dikwijls dezelfde ganzen betrof die al door de terreinbeheerders waren geteld, of al in het kader van de juvenieltellingen waren opgenomen. Deze omissie leidt daarom niet tot een onderschatting van de aantallen. In het definitieve rapport over de intergrale zomerganzentelling in Zuid-Holland is zoveel mogelijk voor dubbeltellingen gecorrigeerd (Tolkamp & Guldmond 2007).

Het overgrote deel van de tellingen is uitgevoerd binnen een periode van acht dagen. Tijdens de telling waren vrijwel alle Brandganzen en Canadese Ganzen in de rui en aangenomen mag worden dat er geen grote verplaatsingen van deze soorten kan hebben plaatsgevonden. Ruiende ganzen kunnen niet vliegen en houden zich uit veiligheidsoverwegingen daarom vlakbij water op. Dubbeltellingen of onderschatting is bij deze twee soorten daarom uitgesloten. Grauwe Ganzen ruien vroeger in het jaar, en in juli kan het overgrote deel weer vliegen. Toch zijn de groepen in juli over het algemeen vrij plaatstrouw, grotere verplaatsingen worden vaak pas vanaf augustus vastgesteld. Aangenomen mag worden dat in het korte tijdsbestek, waarin de weersomstandigheden stabiel waren, weinig tot geen verplaatsingen hebben plaatsgevonden. Voor meer informatie wordt verwezen naar van der Jeugd & de Boer (2006). Castelijn's (2003) constateerde reeds dat een deel van de Grauwe Ganzen die in juli in Zeeuws-Vlaanderen aanwezig zijn broedvogels van elders zijn. In 2007 werd aan de hand van ringwaarnemingen vastgesteld dat een deel van de getelde Grauwe ganzen broedvogels uit aangrenzend (Belgisch) Vlaanderen betrof (de Smet mond. med.).

Ten slotte dient de lezer van dit rapport zich te realiseren dat een telling zoals hier gepresenteerd een momentopname betreft. Het is altijd mogelijk dat er zich voor of na de telling, of in andere jaren, ganzen bevonden in gebieden waar deze nu niet werden vastgesteld. Zo werden in enkele gebieden in Zeeland grote groepen Grauwe Ganzen geteld in gebieden waar deze vorig jaar niet of minder voorkwamen, terwijl ze toen juist in aangrenzende gebieden zaten die nu leeg waren. Ook waren in 2007 relatief meer Brandganzen langs het Volkerrak aanwezig en minder langs het Haringvliet. Het beheer van gebieden speelt bij dit soort verschuivingen een rol. De oostkant van de Bommelse Gorzen, langs de Buitendijk, bijvoorbeeld werd in 2007 voor de telling gemaaid, waardoor er op de korte vegetatie grote aantallen Brandganzen zaten die daar vorig jaar niet waren toen het gras te lang was. Ringwaarnemingen wezen uit dat het hier voornamelijk om broedvogels en ruiers van de nabijgelegen Hellegatsplaten ging.

2.3. Weersomstandigheden

Juli 2007 was zeer nat, somber en koel. Vrijwel de gehele maand bepaalden depressies het weer. Tijdens de tellingen was het bewolkt en viel er af en toe neerslag. De maximumtemperatuur liep gedurende de telperiode op van circa 18 tot 25 graden (figuur 2). Op maandag 9 juli was het korte tijd noodweer in het noordelijk deel van de Delta met hevig onweer, regen, hagel en harde windstoten. Tegelijkertijd scheen elders in de Delta de zon en was het droog. De overige dagen regende het minder. Door het buiige karakter van de neerslag was het toch mogelijk om de gehele dag te tellen. Door de wat lagere temperaturen (geen luchtrillingen) was het over het algemeen mogelijk ook ganzen op grotere afstand goed te tellen. Over het algemeen kan gesteld worden dat de telomstandigheden gunstig tot zeer gunstig waren.

Figuur 2. Temperatuursverloop (maximum, minimum en gemiddelde temperatuur) per etmaal, neerslag (mm) en zonneschijn (uren) te Rotterdam in juli 2007. Gegevens van het KNMI.

2.4. Gegevensbewerking

Alle waarnemingen zijn genoteerd in veldboekjes voorzien van coördinaten, een duidelijke geografische naam, of een SOVON watervogeltelgebiednummer. Sommige tellers legden hun waarnemingen direct vast op een kaart. Met behulp van deze basisgegevens zijn alle tellingen vertoetst in een GIS. In het GIS-bestand zijn grotere groepen apart gehouden, kleinere dicht bij elkaar waargenomen groepen in hetzelfde gebied zijn bij elkaar genomen om het kaartbeeld rustig te houden. Vanuit het GIS-bestand zijn de verspreidingskaarten die in dit rapport worden gepresenteerd vervaardigd.

3. Resultaten

3.1. Algemene resultaten

In totaal werden tijdens de tellingen in het Deltagebied in juli 2007 52.189 ganzen geteld. De Grauwe Gans was met 29.986 individuen de talrijkste soort in het Deltagebied. Ook talrijk waren Brandgans met in totaal 15.542 individuen. Opvallend was verder het grote aantal Canadese Ganzen (4.320), waarvan 25 individuen tot één van de kleine soorten behoorde.

Table 3. Aantal getelde ganzen in juli 2007 in het Deltagebied. Aantallen per provincie. Ad en juv hebben betrekking op de hoeveelheid getelde volwassen en jonge vogels daar waar onderscheid mogelijk was. De kolom totaal is hoger dan de som van de kolommen ad en juv omdat deze ook alle vogels bevat waarvan de leeftijd niet kon worden vastgesteld.

	Zeeland			Zuid-Holland			Noord-Brabant			Deltagebied		
	totaal	ad	juv	totaal	ad	juv	totaal	ad	juv	totaal	ad	juv
Knobbelgans	5			3			0			8		
Kolgans	11			25			0			36		
Dwerggans	1			0			0			1		
Grauwe Gans	15.547	1.044	248	12.115	5.215	881	2.324	661	121	29.986	6.920	1.250
Soepgans	293			642	272	50	13			948	272	50
Indische Gans	9			7			0			16		
Canadese Gans	1.103	36	34	2.301	1.326	97	916	605	108	4.320	1.967	239
Kl Can Gans	0			25			0			25		
Brandgans	12.94	196	34	13.223	9.023	1585	1.025	610	165	15.542	9.829	1.784
Rotgans	3			1			0			4		
Witbuikrotgans	1			0			0			1		
Nijlgans	226			1.040			30			1.296		
Hybride	6			0			0			6		
Totaal	18.499	1.276	316	29.382	15.836	2.613	4.308	1.876	394	52.189	18.988	3.323

De meeste ganzen werden geteld in de regio Haringvliet / Volkerak in de provincie Zuid-Holland (56% van het totaal). De Grauwe Gans was hier de algemeenste soort, op de voet gevolgd door de Brandgans. De provincie Zeeland herbergde ruim 35% van het totaal, waarvan meer dan de helft werd geteld in Zeeuws-Vlaanderen. Dit betrof vrijwel uitsluitend Grauwe Ganzen. In Noord-Brabant werd 8% van het totaal aantal ganzen vastgesteld. In de tabellen 3 en 4 wordt een overzicht gegeven van de getelde aantallen per provincie en per regio.

Table 4. Aantal getelde ganzen in juli 2007 in het Deltagebied. Aantallen per regio.

	Haringvliet	Volkerak	Grevelingen	Veerse Meer	Schuppen-Duiveland	Tholen-St. Philipsland	Walcheren	Noord-beveland	Zuid-Beveland	Markiezzaat	Z.-Vlaanderen	Totaal
Knobbelgans	3	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0	8
Kolgans	25	0	0	3	0	0	0	0	8	0	0	36
Dwerggans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Grauwe Gans	9.605	4.120	1.022	440	1.938	1.418	254	375	346	660	9.808	29.986
Soepgans	621	28	6	39	77	28	23	15	70	2	39	948
Indische gans	6	1	0	0	1	0	0	0	2	0	6	16
Canadese Gans	1.689	1.866	0	0	0	35	0	0	7	212	511	4.320
Kl. Can. Gans	0	25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25
Brandgans	6.754	6.778	13	603	406	0	0	0	0	874	114	15.542
Rotgans	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	1	4
Witbuikrotgans	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Nijlgans	705	253	140	14	68	32	4	11	0	6	63	1.296
Hybride	0	0	0	0	0	2	0	0	4	0	0	6
Totaal	19.408	13.071	1.182	1.099	2.492	1.519	283	401	437	1.754	10.543	52.189

3.2. Bespreking per soort

3.2.1 Grauwe Gans

Grauwe Ganzen werden in alle regio's vastgesteld. De regio's Haringvliet (inclusief Voorne-Putte), Volkerak en Zeeuws-Vlaanderen kenden echter veruit de hoogste aantallen (tabel 4). Ruim tachtig procent van alle Grauwe Ganzen werd in deze regio's geteld. Daarnaast werden nog relatief veel vogels gezien op Schouwen-Duiveland en in het Markiezaat. In de rest van het Deltagebied waren de aantallen laag. In Zeeuws-Vlaanderen waren Saeftinghe en de Autrichepolder de beste gebieden. In de regio Haringvliet waren De Scheelhoek en de APL Polder (nieuwe natuurontwikkeling) de gebieden met de grootste aantallen. In het Volkerakmeer werden veel Grauwe Ganzen geteld op de Dintelse Gorzen en de Krammerse Slikken (tabel 5).

Tabel 5. Gebieden met de grootste aantallen Grauwe Ganzen.

Gebied	Aantal
Saeftinghe	3.188
Autrichepolder	2.000
Groot Eiland	1.675
Dintelse Gorzen	1.610
Prunjepolder	1.200
APL polder	1.184
De Scheelhoek	964
Krammerse Slikken	913
Korendijksche Slikken	900
Beninger Slikken	850
Westerse Laagjes	816
Oudeland van Strijen	662

3.2.2 Canadese Gans

Canadese Ganzen waren met name talrijk langs het Spui, op de grens van Voorne-Putten en de Hoekse waard, en in het Volkerakmeer. In deze regio werden op de Slikken van de Heen en de Krammerse Slikken in Zuid-Holland, en op de Dintelse gorzen in Noord-Brabant grote groepen aangetroffen. In de gehele regio Haringvliet-Volkerak werden ruim 3.100 Canadese Ganzen geteld, waarvan bijna 1.300 op diverse plaatsen langs het Spui. Ook in het Markiezaat (inclusief Molenplaat en Prinsesseplaat), en de Braakmanpolder in Zeeuws-Vlaanderen waren veel Canadese Ganzen aanwezig (tabel 6). In heel Zeeuws-Vlaanderen werden ruim 500 vogels geteld. Het zwaartepunt tijdens de rui ligt dus in het Noordelijk Deltagebied.

De Kleine Canadese Gans (voornamelijk *Branta hutchinsii minima*) is in het Deltagebied nog vrij schaars. Het hoogste aantal, 15, werd op de Krammerse Slikken vastgesteld. Op de Hellegatsplaten werden de overige tien vogels vastgesteld.

Tabel 6. Gebieden met de grootste aantallen Canadese Ganzen.

Gebied	Aantal
Dintelse Gorzen	741
Spui Aaldijk	656
Krammerse Slikken	491
Spui Berenplaat	456
Slikken v/d Heen Zeeland	428
Markiezaat	212
Polder Schuddebeurs	170
Braakmanpolder-noord	165
Polder Biert	158
Molenplaat	91

3.2.3 Brandgans

Net als bij de Canadese Gans was het ook voorkomen van de Brandgans sterk geconcentreerd. Vrijwel alle vogels werden vastgesteld in Haringvliet en Volkerak, terwijl daarbuiten slechts kleine aantallen Brandganzen werden geteld. Het Markiezaat, Prunjepolder en de Middelpaten herbergden grotere aantallen Brandganzen. Op de Hellegatsplaten werden ruim 3.200 Brandganzen geteld. Het gaat hier om eigen broedvogels en broedvogels van de nabijgelegen Krib in het Volkerakmeer (Pouw *et al.* 2005; van der Jeugd *et al.* 2006). De ruim 3.100 vogels die op de Krammerse Slikken werden geteld zijn waarschijnlijk afkomstig van de aan de overkant gelegen Dintelse Gorzen en van de vele eilandjes behorende tot de “Krammer archipel”.

Tabel 7. Gebieden met de grootste aantallen Brandganzen.

Gebied	Aantal
Hellegatsplaten	3.278
Krammerse Slikken	3.134
Westplaat Buitengronden	2.690
Korendijksche Slikken	1.261
Beninger Slikken	1.201
Bommelse Gorzen	1.020
Markiezaat	874
Middelpaten	603
Prunjepolder	406
Dintelse Gorzen	250
De Scheelhoek	245
Grote Gat Oostburg	112

3.2.4 Nijlgans

In totaal werden 1.328 Nijlganzen geteld. Grote concentraties werden gezien langs het Spui in de regio Haringvliet en in de Krammer archipel in het Volkerak. Daarnaast werden in de Grevelingen en in de Prunjepolder redelijke aantallen Nijlganzen vastgesteld (tabel 8). In de andere regio's werden verspreid kleine groepjes gezien. In 2006 werd de Nijlgans in het grootste deel van de Zeeuwse Delta niet geteld (van der Jeugd & de Boer 2006). In dit gebied bleken in 2007 geen grote concentraties aanwezig.

Tabel 8. Gebieden met de grootste aantallen Nijlganzen.

Gebied	Aantal
Spui Aaldijk	180
Spui Berenplaat	140
Krammer Archipel	134
Hompelvoet	100
Ventjagersplaten	70
Krammerse Slikken	55
Westerse Laagjes	52
Prunjepolder	51
Korendijkse Slikken	45
Polder Schuddebeurs	44
Oudeland van Strijen	42
Polder Biert	24

3.2.5 Soepgans

In totaal werden 908 Soepganzen, de verwilderde nazaat van de tamme boerderijgans, vastgesteld. De grootste concentraties werden gezien rond het Haringvliet (tabel 9), daarnaast kwam de soort verspreid voor tussen andere ganzen. Op enkele plaatsen zijn groepen

Soepganzen waargenomen bij boerderijen of bebouwing. Deze vogels komen mogelijk in het wild tot broeden. Mogelijk is het aantal van ruim 900 Soepganzen een onderschatting, aangezien sommige exemplaren sterk op de Grauwe Gans, met wie zij één soort vormen, lijken. In 2006 werden minder Soepganzen geteld. Waarschijnlijk zijn toen meer Soepganzen als Grauwe Gans gedetermineerd.

Tabel 9. Gebieden met de grootste aantallen Soepganzen

Gebied	Aantal
Stadse Gorzen	171
Bommelse Gorzen	128
Korendijkse Slikken	120
Spui Berenplaat	75
Oudeland van Strijen	66

3.2.6 Overige ganzensoorten

Behalve de vijf hierboven besproken soorten, die het talrijkst waren, werden nog zes soorten ganzen vastgesteld. Deze soorten zijn voor de overzichtelijkheid niet opgenomen in de tabellen in bijlage 1 t/m 3 en het voorkomen wordt daarom wat uitgebreider besproken.

Kolganzen zijn op met name de Bommelse Gorzen (18) en bij de zandafgraving bij Bath op Zuid-Beveland (acht) gezien. Daarnaast werden kleine aantallen waargenomen op Spui Berenplaat (vijf), de Middelpaten (drie) en eenlingen op de Stadse Gorzen en in de APL-polder. In 2006 werden op de Hellegatsplaten nog twaalf vogels geteld, deze zijn mogelijk verdwenen. Het lijkt erop dat de soort nog geen vaste voet aan de grond heeft in het Deltagebied. De Kolgans neemt als broedvogel in Nederland maar zeer langzaam toe, en het broedsucces is op veel plaatsen laag (Voslamber *et al.* 2007).

Er werden in totaal zestien Indische Ganzen waargenomen, waarvan vijf in Braakmanpolder Noord, drie op Spui Aaldijk en twee op Spui Berenplaat. De overige zes waarnemingen betroffen eenlingen op de Bommelse Gorzen, Zandafgraving Bath, De Maire, Hellegatsplaten, Bathse Spuikanaal en de Sophiapolder. De Indische Gans doet het lokaal in Zuid-Holland goed als broedvogel (van Horssen & Lensink 2000), maar heeft in het Deltagebied kennelijk nog geen vaste voet aan de grond. In 2006 werden in totaal tien vogels geteld.

In totaal werden er acht Chinese Knobbelganzen (de gedomesticeerde vorm van de Zwaangans) geteld (2006: 1), vooral tussen Soepganzen. Drie exemplaren waren aanwezig langs het Schelde-Rijnkanaal, twee in respectievelijk de APL-polder en het Zandvoortseweggebied en een eenling op de Beninger Slikken.

Vier Rotganzen bleken te zijn achtergebleven na de wegtrek in mei. Eenlingen werden gezien in de noordelijke Prunjepolder, de Scherpenissepolder, op Markenje en het Speelmansgat. Twee exemplaren waren duidelijk verzwakt en hadden beschadigingen aan hun vleugels (pers. obs. V. de Boer).

Een Witbuikrotgans was aanwezig in de noordelijke Prunjepolder, deze vogel heeft een beschadigde vleugel en verblijft hier al enkele jaren (pers. med. Pim Wolf & archief V. de Boer). Witbuikrotganzen zijn in Nederland zeer zeldzaam in de zomermaanden.

Langs de Hoge Platen in de Westerschelde werd een Dwerggans waargenomen. Ook deze vogel verblijft waarschijnlijk al enkele jaren in deze omgeving. In juli 2004 werd een exemplaar gepaard met een Grauwe Gans waargenomen (archief V. de Boer).

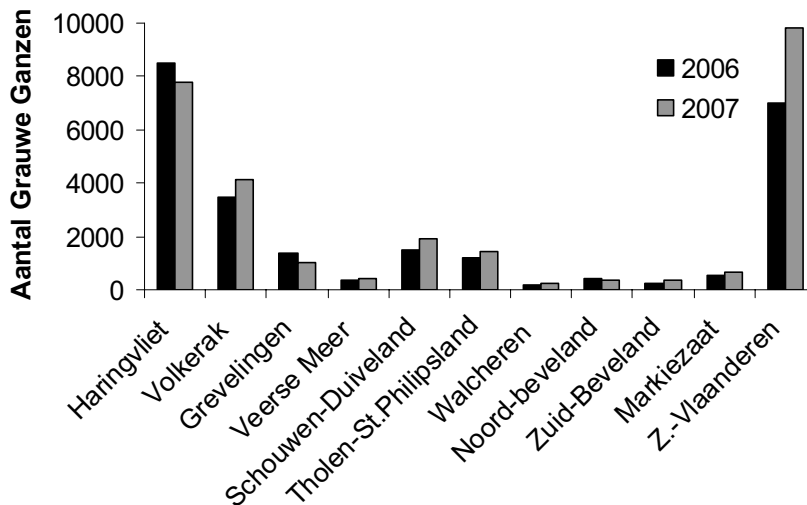
Tenslotte werden nog een zestal hybride-ganzen waargenomen. Waarschijnlijk hybriden

waarvan Kolgans/Grauwe Gans en Brandgans de ouders waren. Vier vogels bevonden zich bij Zandaafgraving Bath en eenlingen werden gezien in de Scherpenissepolder en op de Speelmansplaten. Het aantal hybriden betreft een minimum; niet alle waarnemers hebben hybride ganzen ook als zodanig genoteerd.

3.3. Vergelijking met telling 2006

In juli 2006 werd voor de eerste maal een volledige telling van zomerganzen in het Deltagebied uitgevoerd (van der Jeugd & de Boer 2006). In deze paragraaf worden voor de talrijkste drie soorten (Grauwe Gans, Canadese Gans en Brandgans) de resultaten van deze telling vergeleken met de telling van 2007. Deze drie soorten zijn goed voor ruim 95% van het totale aantal getelde ganzen in het Deltagebied. Voor een vergelijking met tellingen uit eerdere jaren zij verwezen naar van der Jeugd & de Boer (2006). Het totale aantal ganzen in het Deltagebied in juli 2007 liet een toename van 15% zien ten opzichte van 2006. Deze toename is niet alleen toe te schrijven aan een betere dekking van de telgebieden, maar betreft zeker ook een absolute toename. Bij deze vergelijking zijn de volgende gebieden in de regio Haringvliet *niet meegenomen*: Oudeland van Strijen, APL-polder, Gorzen Tonnenkreek en Westdijk. Deze gebieden vielen in 2006 buiten de telling.

De aantallen Grauwe Ganzen waren in het gehele Deltagebied ruim 3.000 exemplaren hoger. Een toename van 14% ten opzichte van 2006. Deze toename vond plaats in vrijwel alle regio's, alleen in de regio haringvliet waren de aantallen iets lager (figuur 10). De grootste toename in aantallen vond plaats in Zeeuws-Vlaanderen. In Saeftinghe en de Autrichepolder (natuurontwikkeling) werden veel meer Grauwe Ganzen geteld dan in 2006.

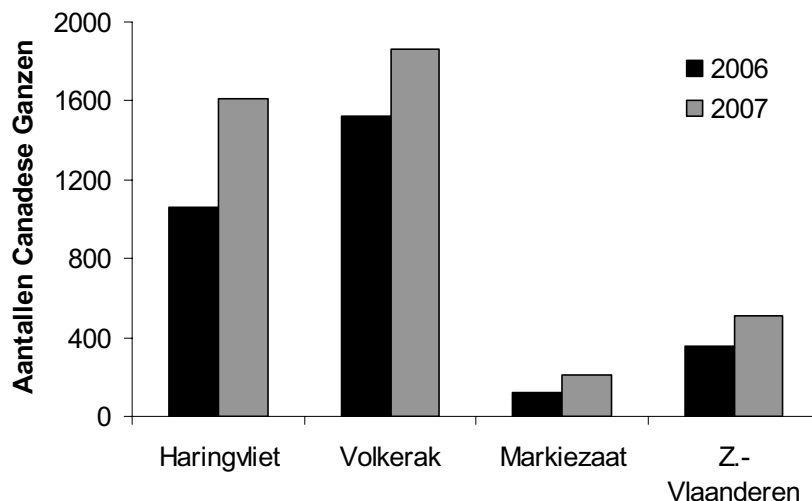

Figuur 10. Aantallen Grauwe Ganzen in het Deltagebied per regio in 2006 en 2007.

De toename van de Grauwe Gans is opvallend gezien de aantalsafname in 2006 ten opzichte van eerdere tellingen (van der Jeugd & de Boer 2006). Ook de verspreiding van de soort was ruimer ten opzichte van 2006. Mogelijk zaten de ganzen door het droge weer in 2006 meer geconcentreerd in gebieden waar nog zoet water te vinden was. Op meerdere “nieuwe” locaties (zuidkust Schouwen, noordkust Walcheren) werden groepjes Grauwe Ganzen gezien, vaak adulten met juvenielen. In aangrenzend Belgisch Vlaanderen werd in 2007, in tegenstelling tot 2006, geen ganzentelling gehouden.

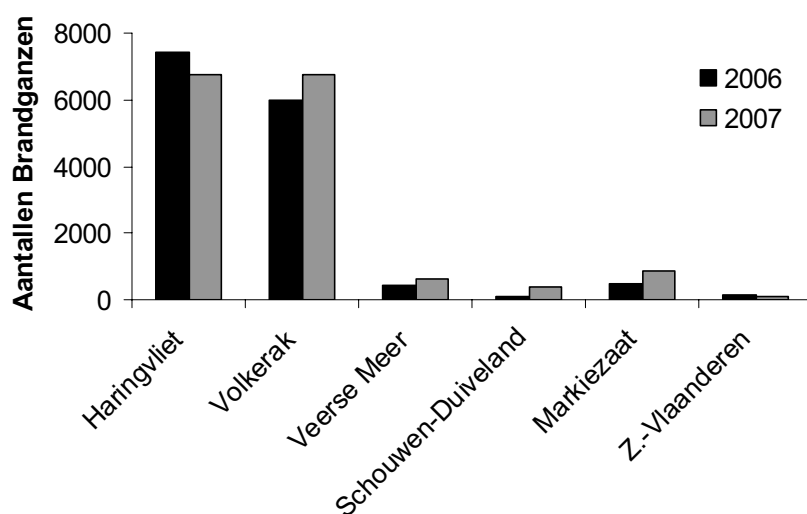
Net als de Grauwe Gans liet ook de Canadese Gans in het Deltagebied een toename zien. Deze toename past in het beeld van de vorige telling (van der Jeugd & de Boer 2006). In totaal werden bijna 1.200 vogels meer geteld dan in 2006. Een toename van maar liefst 38%. De

Canadese Gans komt minder verspreid voor dan de Grauwe Gans en concentreert zich voornamelijk in de regio's Haringvliet, Volkerak, Markiezaat en Zeeuws-Vlaanderen. In alle vier deze regio's vond een toename plaats (figuur 11). Ook doken op nieuwe plaatsen buiten de belangrijke regio's kleine aantallen Canadese Ganzen op (bijlage 1).

Figuur 11. Aantallen Canadese Ganzen in de vier belangrijkste regio's in het Deltagebied in 2006 en 2007.

De Brandgans laat ten opzichte van 2006 een kleine toename in aantal zien. De aantallen namen met 7% toe. In 2006 werd al gesuggereerd dat de populatie Brandganzen in de Noordelijke Delta aan het stabiliseren was (van der Jeugd & de Boer 2006). Afname werd vastgesteld in de regio Haringvliet. De aantallen namen hier met 9% af. In de overige regio's nam de soort toe, waardoor deze afname volledig gecompenseerd werd. Vooral in de Zeeuwse Delta werden grotere aantallen geteld. In de Prunjepolder en het Veerse Meer nam de Brandgans toe met respectievelijk bijna 400% en 45%. De verwachting is dat de soort in het noordelijk Deltagebied stabiel zal blijven of afnemen, terwijl in het Zeeuwse en Brabantse deel de soort verder kan gaan toenemen.

Figuur 12. Aantallen Brandganzen in de zes belangrijkste regio's in het Deltagebied in 2006 en 2007.

3.4. Juveniel percentages

Van Grauwe Gans, Soepgans, Canadese Gans en Brandgans werden gegevens over de verhouding oude en jonge (dit jaar geboren vogels) verzameld. Daaruit bleek dat de populaties Grauwe Ganzen en Soepganzen beide uit ruim 15% jongen bestonden. Bij de Canadese Gans ging het om bijna 11%, terwijl van de Brandganzen gemiddeld 15% juveniel was. Ook is uitgerekend wat het gemiddelde aantal jongen per paar was door het totale aantal jongen te delen door de helft van het aantal volwassen vogels (tabel 10). Wanneer deze cijfers worden gecombineerd met schattingen van de jaarlijkse overleving van volwassen en jonge vogels kan worden uitgerekend wat de populatiegroei zou moeten bedragen. Voor details over de gebruikte schattingen zie van der Jeugd & de Boer (2006).

Tabel 10. Aantal volwassen en juveniele ganzen van vier soorten tijdens steekproefstellingen, het berekende juvenielpercentage, en het gemiddeld aantal jongen per paar. Door overlevingsgetallen uit de literatuur voor de betreffende soorten te gebruiken (zie tekst) is de verwachte populatiegroei berekend in 2006 en 2007 en vergeleken met de vastgestelde groei tussen 2006 en 2007.

	volwassen	juveniel	% juveniel	Juv / paar	Overleving	Populatiegroei		
					Ad (juv)	2006	2007	2006-2007
Grauwe Gans	6.920	1.250	15,3	0,36	84 (75)%	6,0%	-2,6%	13,7%
Soepgans	272	50	15,5	0,37	84 (75)%	5,0%	-2,2%	??
Can. Gans	1.967	239	10,8	0,24	90 (84)%	21,6%	1,0%	38,0%
Brandgans	9.829	1.784	15,4	0,36	90 (84)%	6,6%	5,2%	6,7%

Met behulp van een eenvoudig model is de verwachte populatiegroei op basis van de juvenielpercentages voor de vier soorten berekend. Voor de Grauwe Gans en de Soepgans is de verwachte groei voor de komende jaren licht negatief, voor de Canadese Gans en de Brandgans wordt na 2007 een groei van respectievelijk 1 en 5% verwacht (tabel 10). In 2006 werd voor Grauwe Gans, Soepgans en Brandgans nog een lichte groei voorspeld, terwijl voor de Canadese Gans een groei van bijna 22% werd verwacht (tabel 10). In werkelijkheid bleek de populatie van deze soort zelfs met 38% te zijn toegenomen. De juvenielpercentages die worden vastgesteld bij Canadese Ganzen dienen echter met een korrel zout te worden genomen omdat ze sterk beïnvloed worden door immigratie van elders en een extreme ruimtelijke scheiding van broedvogels en niet-broedvogels. Voor de Grauwe Gans zijn de cijfers waarschijnlijk een betere afspiegeling van de werkelijkheid, hoewel ook hier onderschatting door immigratie van niet-broedvogels niet kan worden uitgesloten.

Bij de Brandgans is de steekproef het meest volledig. Net als in 2006 konden nagenoeg alle juvenielen geteld worden, en is immigratie van niet-broedvogels van elders waarschijnlijk een geringer probleem omdat het overgrote deel van de Nederlandse en Vlaamse populatie in het Deltagebied broedt. Dit uit zich in een zeer goede overeenkomst tussen de voorspelde groei en de daadwerkelijk vastgestelde groei. In 2006 werd op basis van juvenielpercentages een groei van 6,6% voorspeld. De vastgestelde groei op basis van tellingen in 2006 en 2007 bedroeg 6,7%.

4. Conclusies en discussie

In 2007 werden in totaal ruim 52.000 ganzen geteld in het gehele Deltagebied, verdeeld over elf soorten. Dit is een toename ten opzichte van 2006, (van der Jeugd & de Boer 2006), en onderstreept het belang van het Deltagebied voor overzomerende ganzen. Grauwe Gans, Canadese Gans en Brandgans waren het talrijkst.

Een vergelijking met de telling van 2006 (van der Jeugd & de Boer 2006) laat zien dat vooral de Grauwe Gans en de Canadese Gans zijn toegenomen. De Brandgans laat een geringere toename zien. De toename van de Grauwe Gans is opvallend. In 2006 werd, vergeleken met 2003 voor deze soort nog een afname vastgesteld in de regio's Haringvliet, Volkerak en Zeeuws-Vlaanderen. In het Haringvliet nam de Grauwe Gans nog iets verder af ten opzichte van 2006, maar dit werd ruimschoots gecompenseerd door toename in andere regio's.

Het Noordelijk Deltagebied herbergde ook in 2007 verreweg het grootste deel van de ganzenpopulaties. Het telgebied werd hier ten opzichte van 2006 uitgebreid in de Hoekse Waard, maar dit leverde alleen grote aantallen ganzen op in de APL polder. Ook in Zeeuws-Vlaanderen is de Grauwe Gans nog relatief talrijk, en bleek de soort voor het eerst sinds een aantal jaren weer toegenomen. Buiten het Noordelijk Deltagebied en Zeeuws-Vlaanderen werden Grauwe Ganzen gezien in lage dichtheden. Brandgans en Canadese Gans waren in de rest van het Deltagebied eveneens schaars. De Canadese Gans was net als in 2006 in grote delen van de Delta zelfs afwezig, maar in alle gebieden waar in 2006 vogels werden geteld bleek de soort in 2007 een stuk talrijker te zijn geworden. De Brandgans begint in het Zeeuwse deel van de Delta talrijker te worden, terwijl de groei in het noorden tot staan is gekomen.

De verspreiding van overzomerende ganzen die uit dit onderzoek naar voren komt is representatief voor de verspreiding in de maand juli, en waarschijnlijk ook de tweede helft van de maand juni. *Ze is echter niet geheel representatief voor de verspreiding in bijvoorbeeld april of mei.* Ganzen ruien vaak geconcentreerd op plaatsen dichtbij water, en ook na de rui kunnen ze andere gebieden kiezen dan tijdens het broedseizoen. De verschuivingen in verspreiding worden uitvoerig besproken in van der Jeugd & de Boer (2006).

De telling in 2007 is op dezelfde wijze uitgevoerd als in 2006 in nagenoeg hetzelfde gebied. Ten opzichte van 2006 is het telgebied iets uitgebreid naar het noordoosten. Eerder zijn tellingen van overzomerende ganzen in het Noordelijk Deltagebied gehouden. Het verdient aanbeveling zulke tellingen ook in de toekomst te blijven organiseren, zodat de ontwikkeling gevolgd kan worden en nieuw beleid t.a.v. overzomerende ganzen kan worden getoetst. In 2007 is geen opdracht verkregen van de provincie Zuid-Holland om overzomerende ganzen in het Deltagebied te tellen. Wel zijn in deze provincie alle ganzen geteld op 14 juli door terreinbeheerders en WBE's. Deze telling werd gecoördineerd door het CLM (Tolkamp & Guldmond 2007). Een deel van deze gegevens kon hier als aanvulling worden gebruikt. Tolkamp & Guldmond (2007) doen aanbevelingen hoe deze tellingen in de toekomst verbeterd zouden kunnen worden.

Voortzetting van de tellingen in het Deltagebied in combinatie met de provinciale telling in Zuid-Holland betekent dat jaarlijkse monitoring van overzomerende ganzen in zuid-west Nederland nu goed van de grond begint te komen. De problematiek rondom de aanwezigheid van grote aantallen Zomerganzen in het Deltagebied is nog steeds actueel. Daarom strekt het tot aanbeveling tellingen voorlopig elk jaar te organiseren. Samenwerking met de provinciale telling in Zuid-Holland en vergelijking, verbetering en betere afstemming van telmethoden en gegevensverwerking van beide telgroepen is nodig. Hopelijk kan een goede monitoring van zomerganzen ook in de rest van Nederland binnen enkele jaren worden verwezenlijkt.

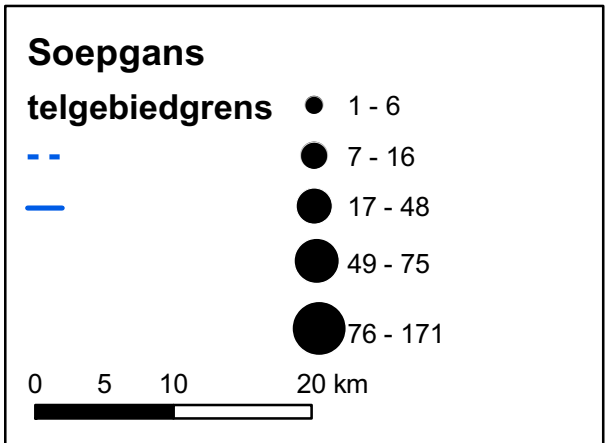
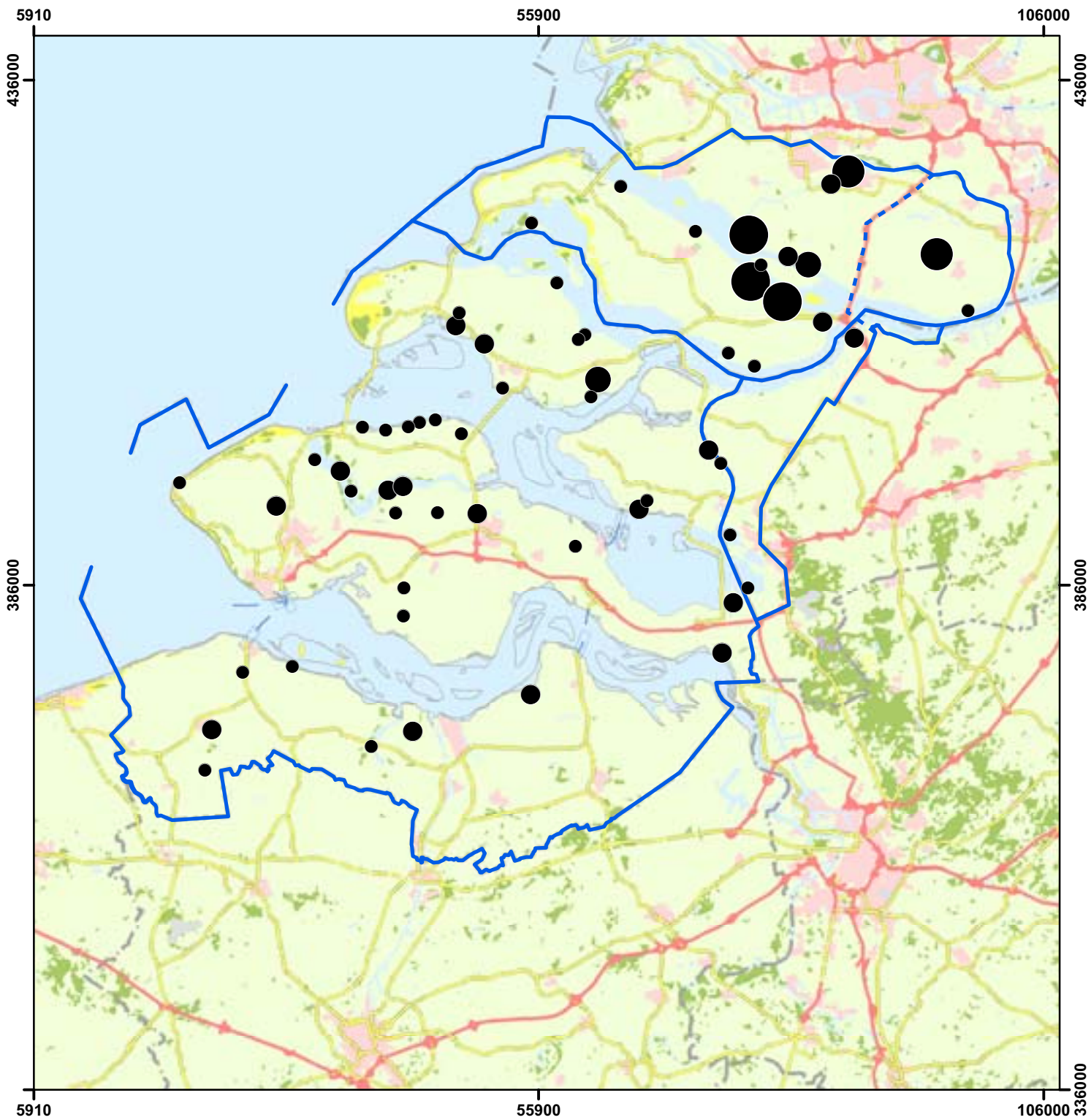
5. Soortkaarten

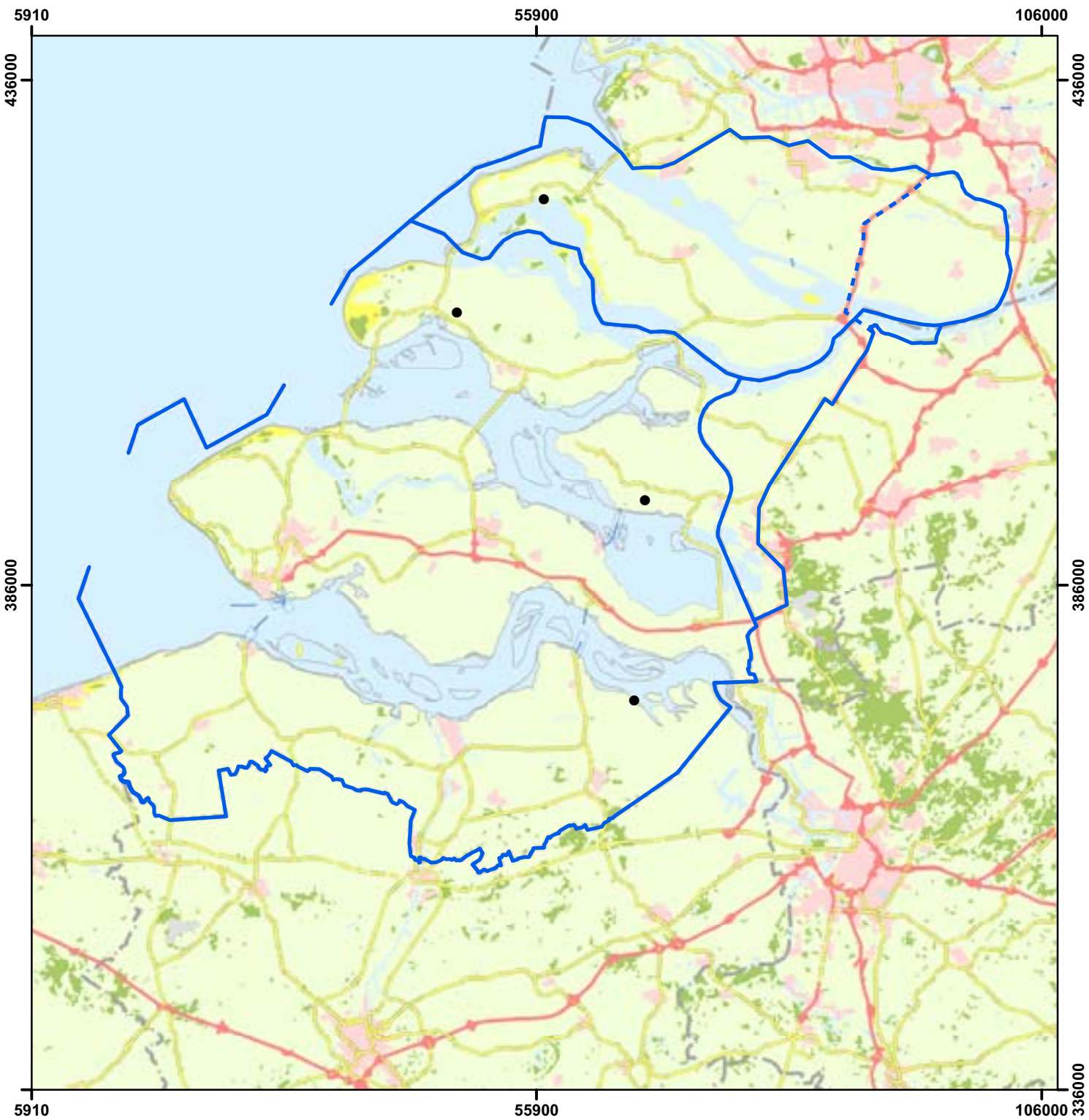

**Witbuikrotgans
telgebiedgrens**

- (dashed blue line)
- (solid blue line)
- 1 (black dot)

0 5 10 20 km

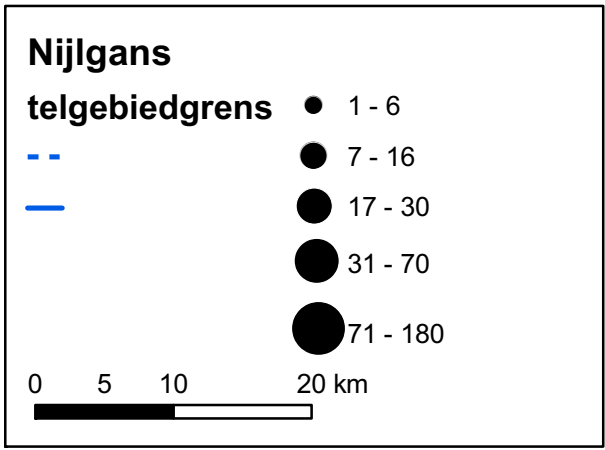
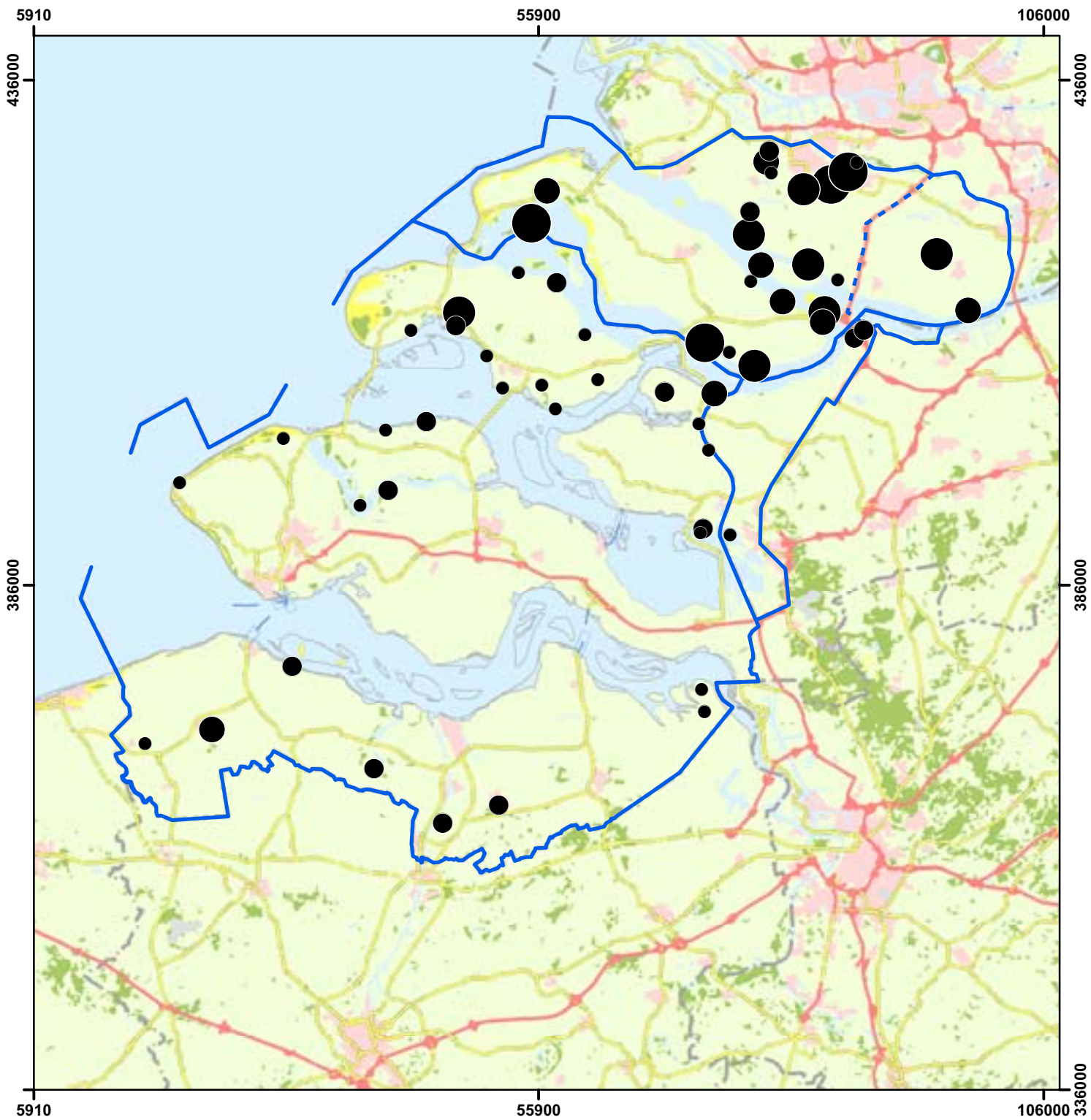

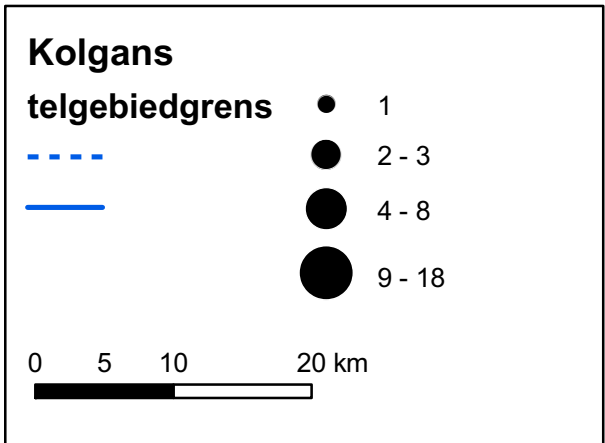
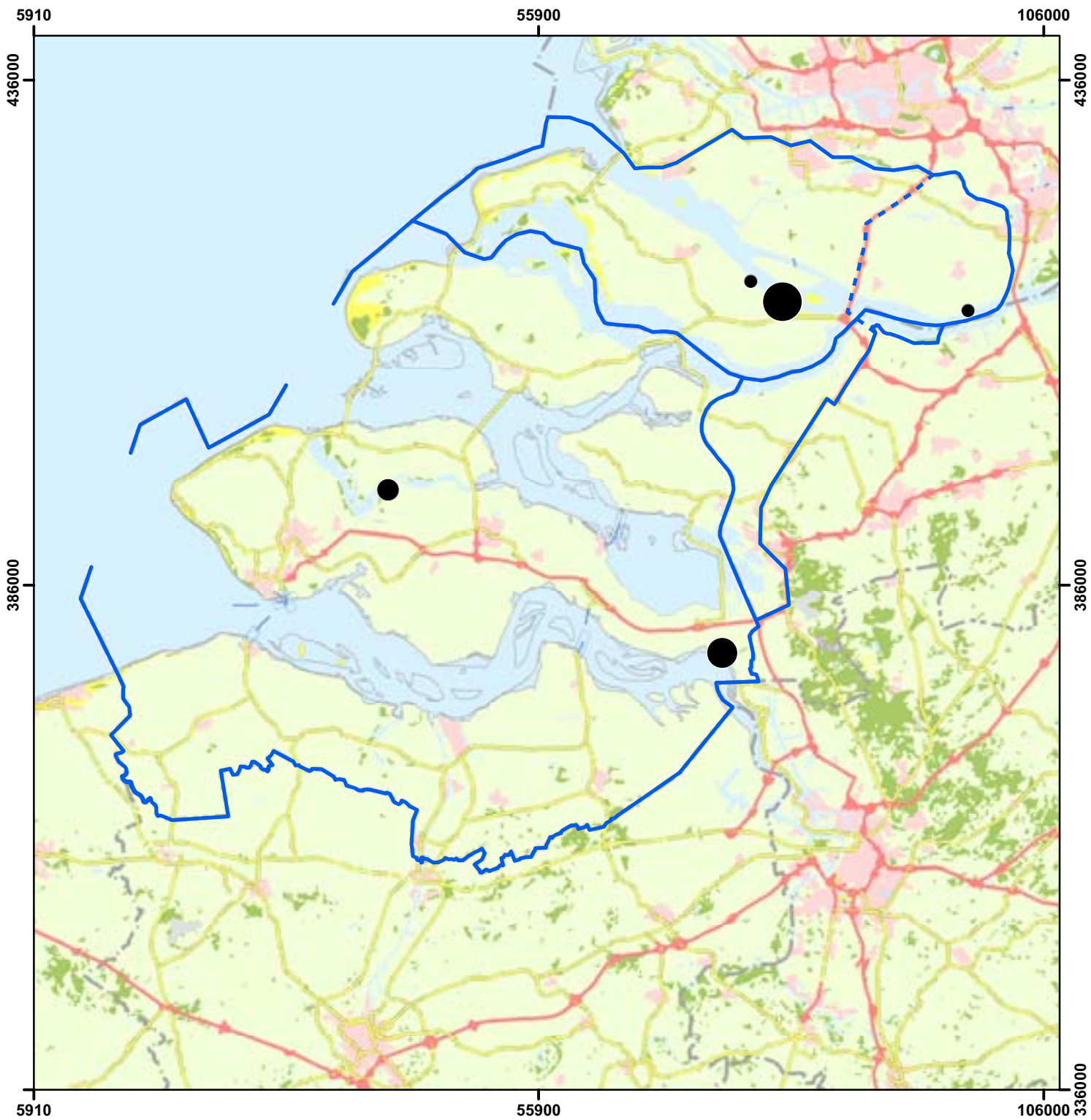

**Rotgans
telgebiedgrens**

- (dashed blue line)
- (solid blue line)
- 1 (black dot)

0 5 10 20 km

**Kleine Canadese Gans
telgebiedgrens**

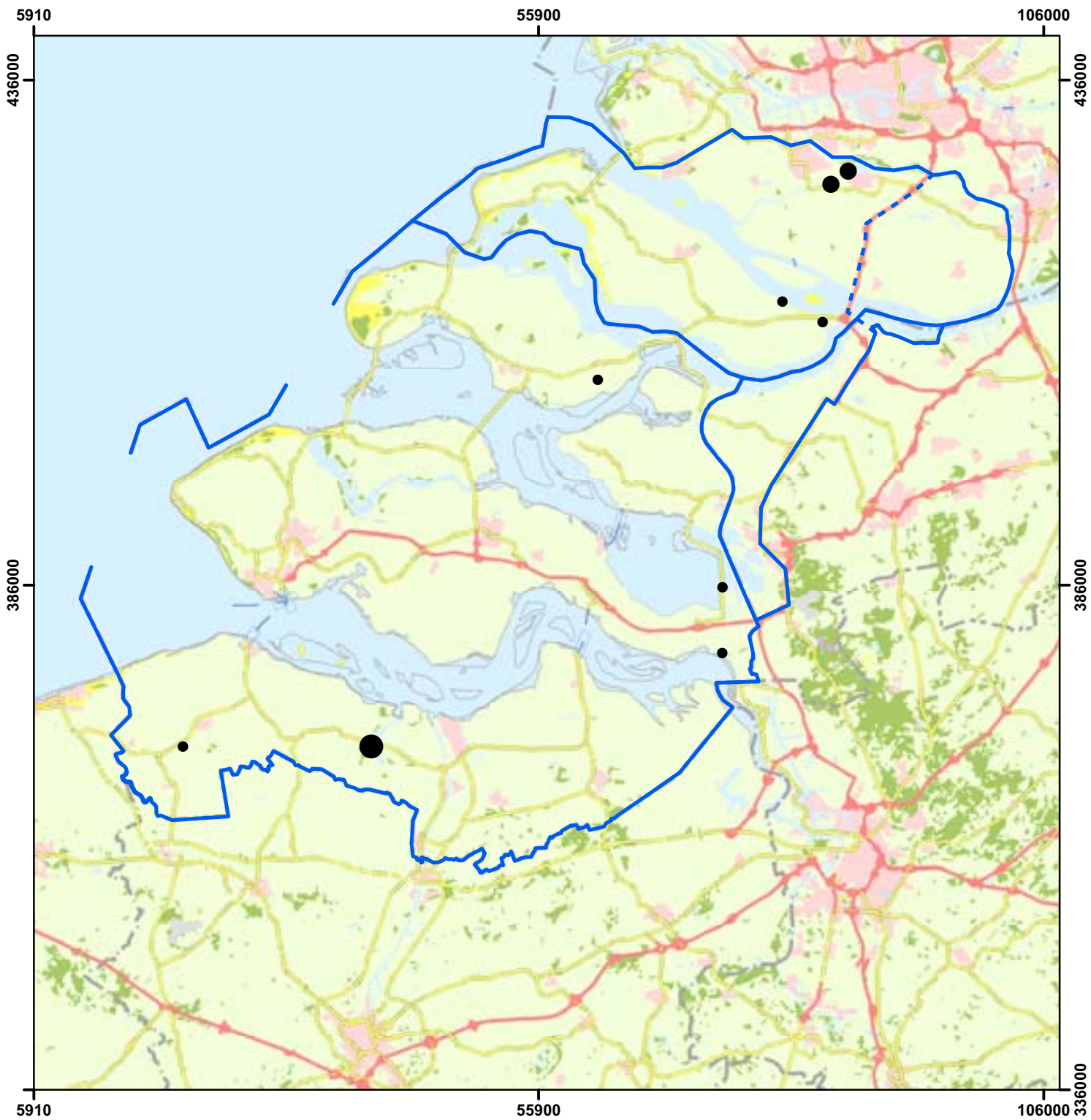

• 5

● 6 - 10

0 5 10 20 km

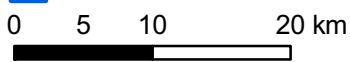

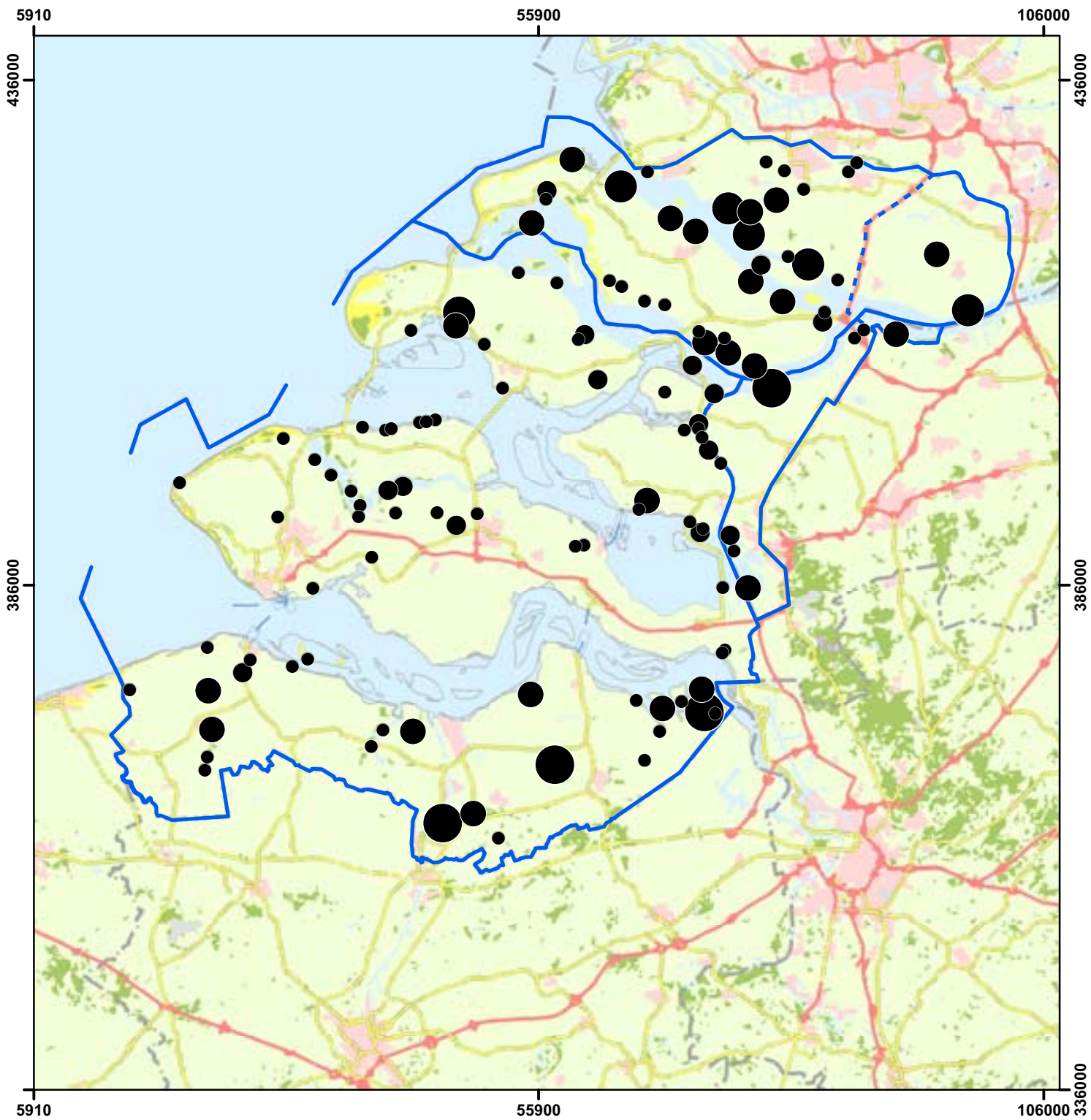
Indische Gans

- 1
- 2 - 3
- 4 - 5

telgebiedgrens

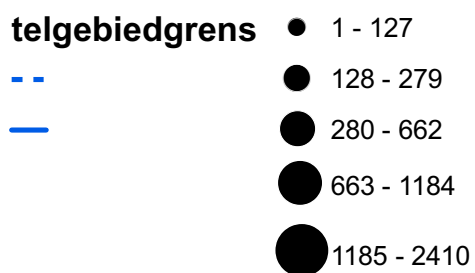
--

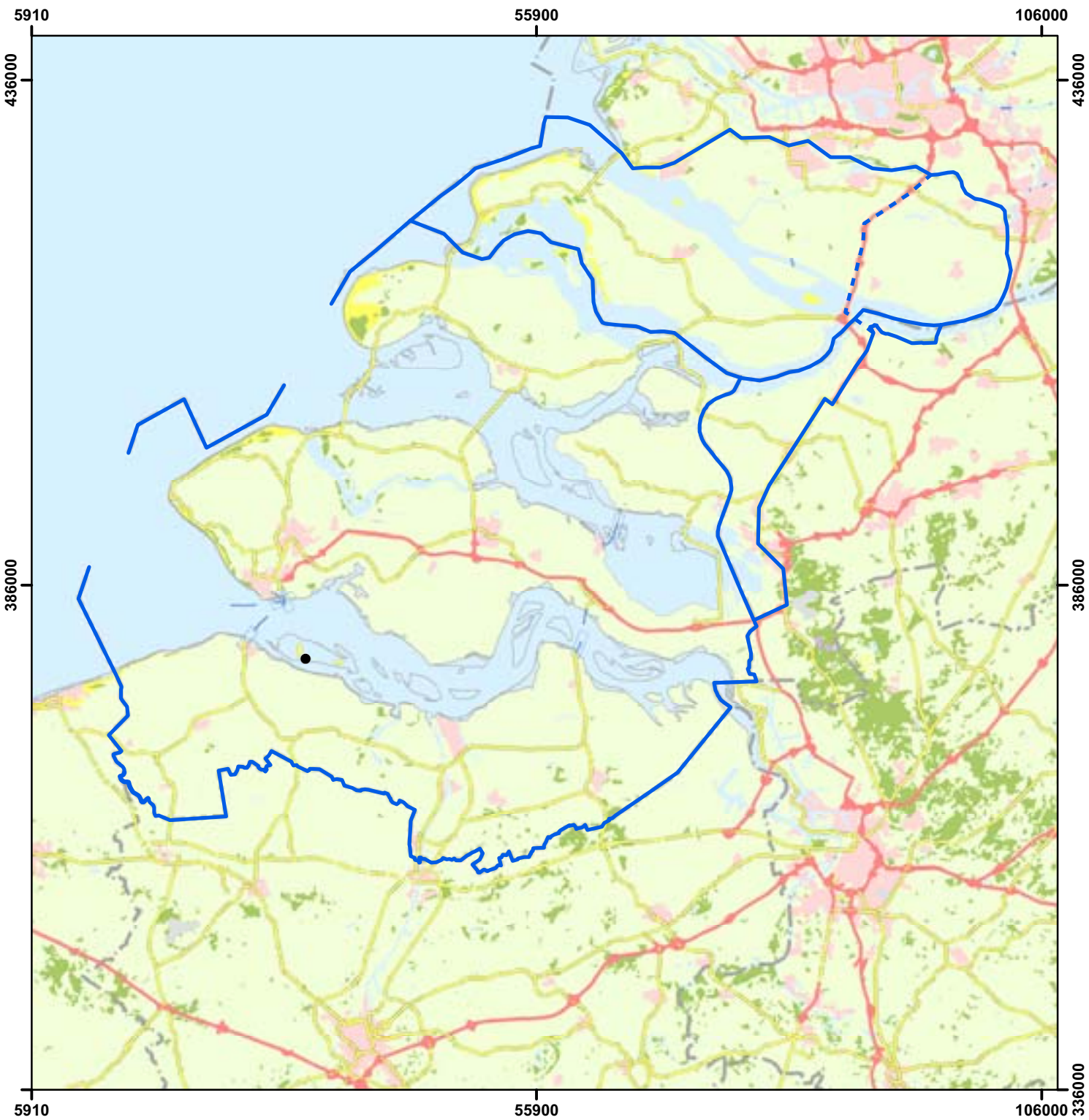
Grauwe Gans

telgebiedgrens

0 5 10 20 km

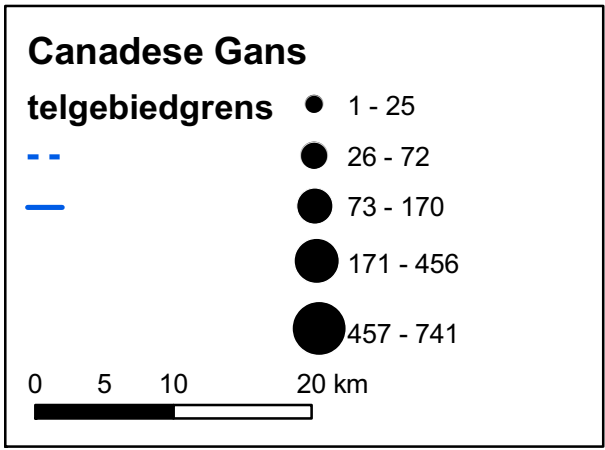
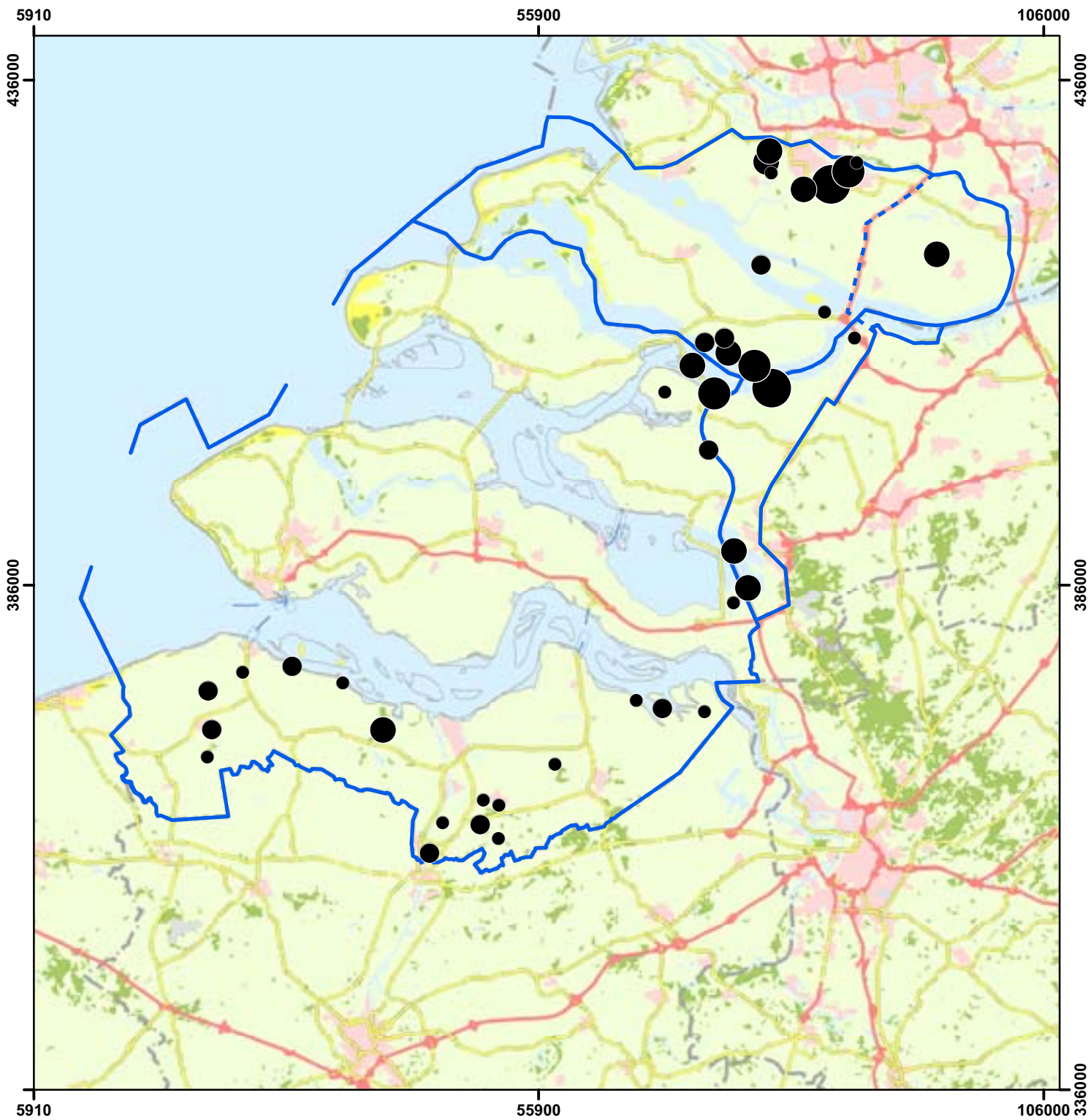

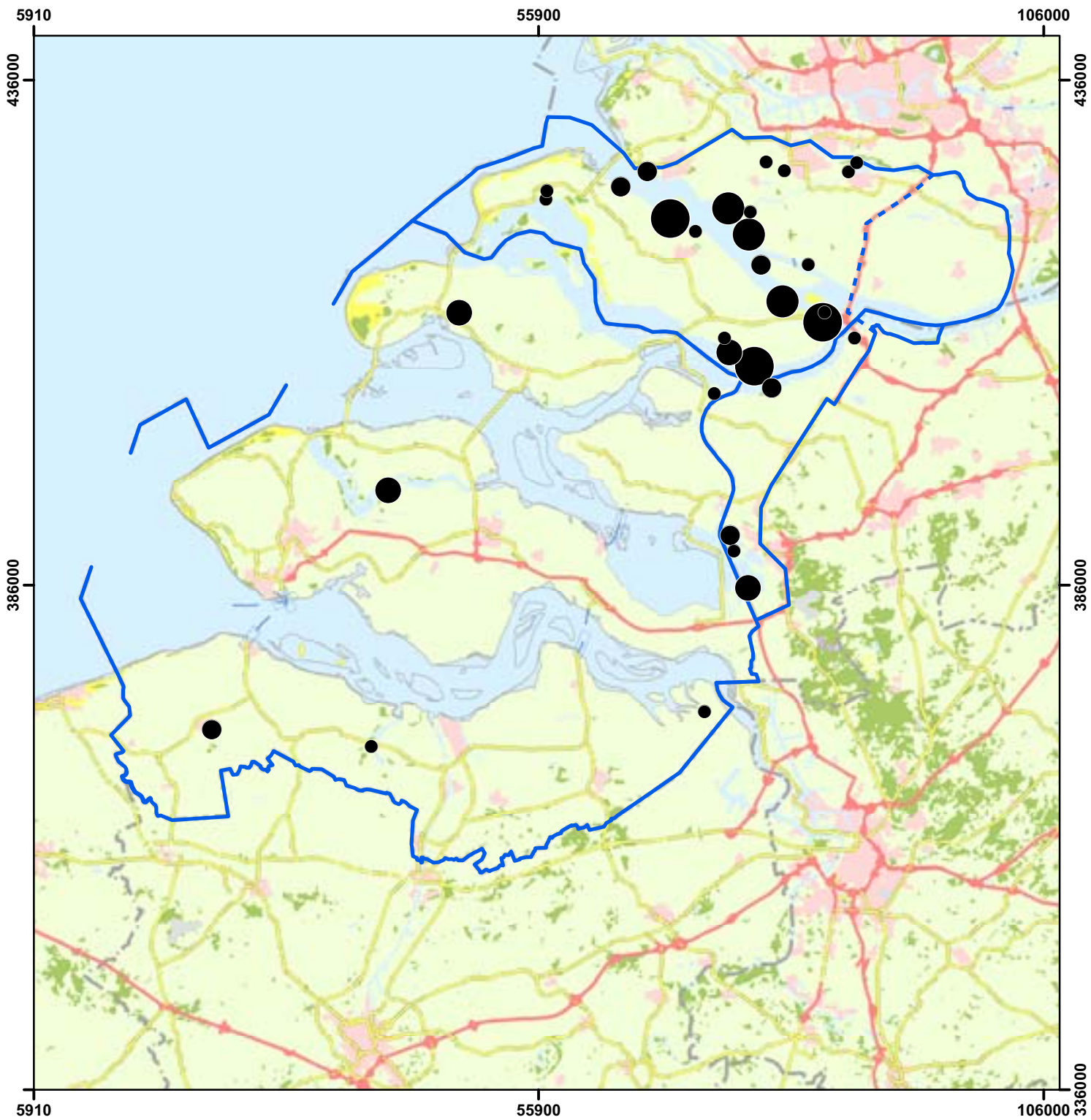
**Dwerggans
telgebiedgrens**

- - -
-
- 1

0 5 10 20 km

Brandgans
telgebiedgrens

●	1 - 53
●	54 - 250
●	251 - 662
●	663 - 1261
●	1262 - 3278

0 5 10 20 km

**Zwaangans
telgebiedgrens**

- - -
-
- 1
- 2

0 5 10 20 km

Literatuur

- CASTELIJNS, H. 2003. Monitoring van ganzen in Zeeuws-Vlaanderen in 2003. Rapport VWG Duumpje / Steltkluit.
- VAN HORSSSEN P. & LENSINK R. 2000. Een snelle toename van de Indische Gans *Anser indicus* in Nederland. *Limosa* 73: 97-104.
- POUW A., VAN DER JEUGD H.P. & EICHHORN G. 2005. Broedbiologie van Brandganzen *Branta leucopsis* op de Hellegatsplaten. Rapport uitgegeven in eigen beheer, Groningen.
- TOLKAMP, W. & GULDEMOND, J.A. (2007). Integrale ganzentelling Zuid-Holland 2007 – resultaten en aanbevelingen. CLM Onderzoek & Advies, Culemborg.
- VAN DER JEUGD, H.P., ARISZ, J. & SCHOUTEN, M. 2006. Broedbiologie van Brandganzen op de Hellegatsplaten in 2005 en verspreiding buiten het broedseizoen. Rapport uitgegeven in eigen beheer, Groningen.
- VAN DER JEUGD, H.P. DE BOER, V. 2006 Zomerganzen in het Deltagebied in 2006. Sovon-inventarisatierapport 2006/12. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- VOSLAMBER, B., VAN DER JEUGD, H.P. & KOFFIJBERG, K. (2007). Aantallen, trends en verspreiding van overzomerende ganzen in Nederland. *Limosa* 80: 1-17.

Bijlage 2. Aantal getelde ganzen per gebied in de provincie Zuid-Holland. Waar geen aantal is vermeld in de kolom "Tot" zijn geen ganzen vastgesteld. De aantallen in de kolom "Tot" kunnen hoger zijn dan de som van het aantal adulte en juveniele ganzen wanneer niet alle vogels op leeftijd zijn gebracht.

datum	teller	regio	Atlas blok	gebied	Grauwe ganzen		Soepgans		Canadese Gans		Kl. Can. Gans		Brandgans		Nijlgans	
					Tot	ad	juv	ad	Tot	ad	juv	ad	Tot	ad	juv	ad
11/07	HvdJ	G	42-18	Markenje	3	3	0						7	5	2	
09/07	HvdJ	G	43-21	Klaasjeswater	116	112	4									
09/07	HvdJ	G	43-21	Brede Gooi												
09/07	HvdJ	G	43-32	Paardgat	15											
09/07	HvdJ	G	43-21	Slikken van Flakkee Zuid	34											
09/07	HvdJ	G	43-11	Slikken van Flakkee Noord												
09/07	HvdJ	G	43-32	Battenoord	40											
09/07	HvdJ	G	36-58	Koudenhoek	267	193	74						6	6	0	24
11/07	HvdJ	G	42-17	Hompelvoet	500	350	150	5								100
juli	CdK	G	42-17	Korendijksche Slikken	900			120					1.261			45
10/07	HvdJ	H	43-14	Polder Simonshaven	7								4			
14/7	WBE	H	37-55	Polder Toldijk												
10/07	HvdJ	H	37-55	Spui Aaldijk												180
10/07	HvdJ	H	37-55/56	Spui Aaldijk												44
10/07	HvdJ	H	37-55	Polder Schuddebeurs	90	76	14									
10/07	HvdJ	H	37-55	Spui Biersum												
10/07	HvdJ	H	37-55	Spui pont												
10/07	HvdJ	H	37-56	Spui Berenplaat	32	23	9	75	65	10	456	454	2	2	0	140
13/07	AvH	H	37-56	Berenplaat	29								1			4
14/07	SBB	H	43-28	Oudeland van Strijen	662			66								42
14/07	SBB	H	37-54	Polder Biert	92								2			24
14/07	SBB	H	37-54	deel sbb Welvliet												1
14/07	SBB	H	37-54	Hallebos + Vierambachtenboezem												11
10/07	HvdJ	H	43-13	Beninger Slikken	850	106	4						1.201	263	83	
10/07	HvdJ	H	43-14	Spui Bernisse	491	191	28									
10/07	HvdJ	H	43-14	Spuimonding	350	315	35						30	21	9	12
14/07	NM	H	37-51	De Scheelhoek Haringvliet	964			1					245			
14/07	NM	H	37-51	Kiekgat												
14/07	NM	H		Goedkoopgorzen	5											
09/07	HvdJ	H	43-34/35	Bommelse Gorzen	574	499	70	128	58	10			1.020	849	111	20
09/07	HvdJ	H	43-24	Stadse Gorzen	438	327	111	171	141	30						2
11/07	HvdJ	H	43-13	Meneersche Plaaf	368	76	32	5					2	2	0	
11/07	HvdJ	H	43-12	Wesplaat Buitengronden	367								2.690	2282	408	70
09/07	HvdJ	H	43-35	Ventjagersplaten	41								2			
10/07	HvdJ	H	37-52	Quackgors	106	75	31						101	71	30	
10/07	HvdJ	H	43-25	Tiendgorzen	74	38	36	7								
10/07	HvdJ	H	43-25	Westerse Laagjes	816	737	79	30					8	8	0	52

datum	teller	regio	Atlas blok	gebied	Grauwe gans		Soepgans		Canadese Gans		Kl. Can. Gans		Brandgans		Nijlgans						
					Tot	ad	juv	ad	Tot	ad	juv	ad	Tot	ad	juv	ad	Tot	ad	juv	ad	
10/07	HvdJ	H	43-26	Oosterse Laagjes	14	10	4									4					
14/07	NM	H	43-24/25	Bl. Slikken / Tiengemetten	258			3		36				185		26					
10/07	HvdJ	H	43-38	APL polder	1.184	746	11	5								20					
14/07	NM	H	36-58	De Kwade Hoek	497																
11/07	HvdJ	V	43-33	Polder Zuiderland	50																
11/07	HvdJ	V	43-33/43	Krammer Archipel	650	502	48		72							134					
09/07	HvdJ	V	43-33	Groote Kreek Oude Tonge	39	21	18	0	0	49	25	24	0	44	16	28	0				
09/07	HvdJ	V	43-33	Aymon-Louise polder																	
09/07	HvdJ	V	43-35	Hellegatsplaten	279	175	29	8		0		10		3.278	3.092	186	30				
09/07	HvdJ	V	43-43	Krammerse Slikken Zuid	529	376	71	5	5	0	370	61	19	2.593	2.118	475	50				
09/07	HvdJ	V	43-44	Krammerse Slikken Noord	384	264	23	3	3	0	121	4	8	541	288	253	5				
Zuid-Holland					12.115	5215	881	642	272	50	2.301	1326	97	25	0	13.223	9.023	1.585	1.040	0	0

datum	teller	regio	Atlas blok	gebied	Grauwe gans		Soepgans		Canadese Gans		Kl. Can. Gans		Brandgans		Nijlgans						
					Tot	ad	Tot	ad	Tot	ad	Tot	ad	Tot	ad	Tot	ad	Tot	ad			
28/07	HC	ZVL	55-12	Koningin Emmapolder	127																
28/07	TGS	ZVL	49-52	Speelmannsgat	7																
28/07	TGS	ZVL	55-12/13	Saeftinghe	3.188								1				5				
15/07	WW	ZVL	55-22	Vlaamsche kreek	69																
				Zeeland	15.547	1.044	248	293	0	0	1.103	36	34	0	0	1.294	196	34	226	8	32
				Totaal Deltagebied	29.986	6.920	1.250	948	272	50	4.320	1.967	239	25	0	15.542	9.829	1784	1.296	8	32

Bijlage 4. Aantal getelde ganzen van de vijf belangrijkste soorten in 2006 en 2007 in alle regio's in het Deltagebied. In de regio Haringvliet zijn uitsluitend die gebieden meegenomen die in beide jaren geteld zijn (dus exclusief de uitbreiding langs het Hollands Diep (zie tekst)).

	Haringvliet		Volkerak		Grevelingen		Veerse Meer		Sch-Duivelanc		hoben-S.Ph.la		Walcheren		N.-beveland		Z.-Beveland		Markiezaat		Z.-Vlaanderen		Totaal	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Grauwe Gans	8.519	7.759	3.461	4.120	1.356	1.022	335	440	1.490	1.938	1.192	1.418	182	254	408	375	225	346	561	660	7.025	9.808	24.754	28.140
Soepgans	191	550	51	28	5	6	1	39	8	77	42	28	14	23	14	15	58	70	0	2	40	39	424	877
Can. Gans	1.060	1.608	1.522	1.866	0	0	0	0	1	0	0	35	5	0	0	0	6	7	118	212	359	511	3.071	4.239
Brandgans	7.441	6.754	5.974	6.778	0	13	420	603	102	406	1	0	0	0	0	0	0	0	502	874	126	114	14.566	15.542
Nijlgans	540	643	440	253	134	140	0	14	0	68	2	32	0	4	0	11	0	0	6	6	16	63	1.138	1.234
Totaal	7.751	7.314	1.448	3.045	1.495	1.181	756	1.096	1.601	2.489	1.237	1.513	201	281	422	401	289	423	1.187	1.754	7.566	10.535	3.953	0.032